

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yirmeyah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5570 [1809/1810]

7

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9844

ירמיה כט ל

הנחלמי יען אשר נבא לכם שמעיה ואני לא שלחתי ויבטח אתכם
על שקר: (לכ) לכן כה אמר יהוה הנני פקד על שמעיה הנחלמי
ועל זרעו לא יהיה לו איש ו יושב ו בתוך העם הזה ולא יראה
בטוב אשר אני עשה לעמי נאם יהוה ביראה דבר על יהוה:
ל (א) הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה לאמר: (ב) כה
אמר יהוה אלהי ישראל לאמר כה בלה את כל הדברים אשר
דברתי אליך אל פפר: (ג) כי הנה ימים באים נאם יהוה ושכתי
את שבות עמי ישראל ויהודה אמר יהוה והשבתים אל הארץ
אשר נתתי לאבתם וירשוה: (ד) ואלה הדברים אשר דבר יהוה
אל ישראל ואל יהודה: (ה) כי כה אמר יהוה קול חרדה שמענו
פחד ואין שלום: (ו) שאלו נא וראו אם ילד זכר מדוע ראיתי
כל

ר ש י

פעסל , שטאק , וכן לועז הרב זרכות כ"ח צ' , זד"ה זאסדאי (כח) כי
על כן שלח • כי יש לך לגעור בו על אשר שלח אלינו זבל לחמר ארוכ' היא גלותכ'
שם • על כן כמו על אשר :
ל (ג) כי הנה ימים באים • ולא תחמר למה אכתבנו כי יאזדו כולם ואין
קורא זו ואין זוכר ועוד כי הנה ימים באים וגומר : (ה) קול חרדה
שמענו

מכלל יופי

שהיה חולם חלומות , והיה מתפאר שהיה חולם חלומות נבואה , והיה מדטיח ישראל על שקר
ויוכתן תרגם הנחלמי : דמן חלם • (כה) בשמחה • כמו כה"א , כמו (שמות כ"ט) אשר
פיתו אותה , ומסיריך יברכוכה (תהלים מ"ה) , והדומים להם • (כו) פקידים • ענין מנו
ואמרות • בית ה' • כמו בבית ה' , וכן (מלכים ב' י"ג) הנמצא בית ה' , והדומים להם •
לכל איש משוגע • נעבור כל איש , ולכנף היו קורים משוגע לננאי , וכן (שם כ"ט) מדוע
זא המשוגע הזה • אל המהפכת • הוא בית הסוהר , וכן תרגם יונתן : כיפתא , ונדבר
דבותינו ז"ל , כונסין אותו לכיפה , וכן הביטוי • והריק"ס פירש , שתי המלות האלה בכלום
המהפכת הוא כלי מסגר , והוא שני ענינים , ועינים ננתיים בית נואר , שיכנסו שם האסורים ,
והינוק כלי מסגר לידים • (כח) ארוכה היא • פירוש הגלות • את פריהן • הראשון
פרין , וזה פריהן •

ל (ב) אל ספר • כמו בספר , וכן (שמות כ"ה) ול הארון תתן את העדות , כמו ובארץ •
(ג) ושכתי • ענין השקטה והנחה , כאשר כתב רבי יהודה , שיהיה כל פועל הקל
מענין השנה פעלים עומדים , ואין אחד מהם יוכל • שבות • ענין שניה , וכן הכני שם
שנות אהלי יעקב , ועיין בשרש טוב • (ה) קול חרדה שמענו , דברי האומות לימות המשיח •
(ז) אם יולד זכר • הקל מזה הפועל נרוב על האשה , אף על פי שהוא לפעמים על הזכר
אמר

תרגום אשכנזי קכב

אויך שמעיה געווייזאנעט, דאז איך איהן ניכט געוואנדערט האבע, אונד ווייל ער אייך פאלשע האפנונג געכאכט; [לב] דרום, זא שפריכט דער עוויגע, ווייל איך שמעיה, דען נחלמי, אונד זיינע נאכקאממען שטראפען; קיינער פאן דען זייניגען זאלל אונטער דיעס פאלקע וואהנען, קיינער דאז נוטע ערלעבען, וועלכעס איך מיינעם פאלקע ערווייען ווערדע, שפריכט דער עוויגע, דען ער האט שטרעפליך כע ווארטע געגען מיך גערעדעט.

ל [א] פאלגענדעס ווארט ערגינג פאס עוויגען אן ירמיהו. [ב] זא שפריכט דער עוויגע, גאטט ישראל'ס, שרייבע דיר זאללעס, וואס איך מיט דיר גע- רעדעט האבע, אין איין בוך אויף. [ג] דען עס ווערדען צייטען קאממען, שפריכט דער עוויגע, וואז איך מיך מיינעם פאלקעס, ישראל'ס אונד יהודה'ס, ווידער אני געהמען, אונד עס אין דאז לאנד צוריקבריינגען ווערדע, וועלכעס איך איהרען פעטערן געגעבען האבע, דאז זיא עס בעוויטצען זאללען. — [ד] דים זינד דיא ווארטע, דיא דער עוויגע איבער ישרא אונד יהודה געשפראכען: [ה] זאנעהמליך שפראך גאטט: מאן הערט שרעקענס שטיממען, לעכט אין אונגסט אונד אין אונפרידען. [ו] פראגעט דאך נאך, ערקונדיגט אייך, אב איינע מאננספער.

זאן באור

ל (א) הדבר. הקאפיטל הזה כולל נבואת צרות ודברי נחמה, הצרות בעת גלות בבל, והצדקה ביום המלחמה בעת הנאולה, והנחמה שיגלו ישראל לקץ ע' שנה, וישבו על ארצתם. (ב, ג) כחב לך וכו', אמר שיכתבס בספר, כי הם דברים העתידים לבוא באחרית הימים, ואמרס לו סמוך לפורענות שאמר למעלה, לפי זאת הפרשה נחמה לישראל שהיו באותו הדור, כי כמו שידאו שתקיים הפורענות בקרוב, כן ידעו שתקיים הנחמה הגדולה באחרית הימים. כי הנה ימים באים וכו', לעתיד ליעות המשיח (ד"ק) ולפי שאטו נראה כל הפרשה היא נבואה על שנות גלות בבל. ואמר שיכתבס בספר לבל ישכחו משך השנעים שנה. (ה) קול חרדה שמענו, כן יאמרו ישראל ויושבי בבל, נבוא כורש מלך פרס להלחם על העיר בבל. (ו) שאלו וכו', אמר על דרך משל, כי בעת צרה ומהומה, יהיו לזכרים חבליים חבלי לידה (אשר הגילה היוולדת לשם ידיה על חלציה כשיגבר עליה הכאב), ושתנו פניהם לירקון. (ז) ועת צרה לעקב, לפי שיפחדו, אם ילכדו הפרסיים את העיר בבל, לא יאמלו על טוביהם, וימיתו כל אשר נמצא בעיר בקרב, וגם ישראל עמהם. וממנה יושע, כי כורש מלך פרס חמל על ישראל ביותר, והשיבס אל ארצס. ומדרש אגדה דרשו על מלחמת גוג ומגוג. ויפיהו פירשנס כן הרד"ק. (ח) אשבר עלו, עול מלך בבל אשר על ישראל, ומוסרותיך, המוסרות אשר עליך. (ט) ואחר דוד מלכס, כנר מזרע דוד, והוא זרובבל.

מכלל יופי

אמר על הריב אס יולד זכר, כלומר כי הזכר מולד יאיו יולד, והאשה היא היוולדת, ויוולדת בחבליים, א"כ מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו כיוולדת? וכי נקב' הוא שיש לה חבליים? ולפי שחבלי יולדה חזקים מחבליים אחרים, לפיכך אמר זה. ונהפכו בסגול הה"א, וקל הפ"א. לירקון. שס, והוא, כי בהתנהל האדם, ונבא אליו הצרה פתאום, ישבו פניו ירוקות. (ו) מאין כמותו. ננוע הו"ד. ומ"ס מחין יראה בתחלת העיון שהיא יתירה, ופירושו ממה שראינו ידענו שאין כמוהו. (י) ושאנו. פועל עבר, כי הוא פתוח, וגם פ"א השועל פתח, והס על פי המפרת ארבע, וזה אחד מהס. והתאר הנו"ן קמוצה, וענינו השקט ושלוה.

הרגום אשכנזי

ואן געבעהרט? ווארום זעהע איך אללער מענער הענדע אויף איהרען לענדען,
 גלייך איינער געבעהרערין? ווארום אללע געוויכטער זאגלכ? [ז] וועהע! דים
 איזט איין גראסער, אונפֿערגלייכליכער טאג; איינע צייט דער נאָטה פֿיר יעקב!
 אָבער עס זאלל דאָרויסגערעטעט ווערדען: [ח] און יענעס טאָגע, שפּריכט דער
 עוויגע צבאות, ווילל איך זיין יאָד פֿאַן איירעם האַלע צערברעכען, אונד דיינע
 פֿעססעלן צעררייסען, דאָס דיך פֿרעמדע ניכט מעהר אונטעריאָכען. [ט] זיא
 (ישראל) זאָללען נור דעם עוויגען איהרעם גאָטס, אונד איהרעם קעניג דוד דען
 איך איבער זיא זעצען ווערדע, דינען. [י] אינד דוא, פֿירכטע דוא נוכטס, מין
 דינער יעקב! לאַס דיר ניכט באַננע ווערדען, ישראל! דען איך העלפֿע דיר אויס
 יענען פֿערנען, אונד דיינע נאָקאָממען אויס דעם לאַנדע איהרער געפֿאַנגענשאַפֿט
 הערויס. אַלסדאָן ווירד יעקב רוהיג, זיכער אונד אַהנע שרעקען זיין. [יא] דען
 איך בין מיט דיר, שפּריכט דער עוויגע, דיר בייאצושטעהען. אַללען פֿעלקערן,
 אונטער וועלכע איך דיך צערשטרייעט האַבע, ווילל איך איין ענדע מאַכען, דיר
 אָבער ניכט. — אים געדיכטע מוס איך דיך דענאָד ציכטיגען, גאַנץ אונבע-
 שטראַפֿט קען איך דיך ניכט לאַסען. — [יב] דען זאָ שפּריכט דער עוויגע:
 געפֿעהרליך איזט דיינע וואונדע, שמערצהאַפֿט דיין שלאַג. [יג] נימאָנד פֿער-
 שטעהט דיינע וואונדע צו היילען, מאַן פֿינדעט קיין ווידקענדעס היילמיטטעל פֿיר
 דיר. [יד] אַללע דיינע פֿריינדע פֿערגעססען דיינער, בעזוכען דיך ניכט; דען
 איך

ב א ו ר

זיבבל. ולפי הדרש הוא משיח בן דוד. (י) ושאנון, פעל ענר עס ו"ו ההפוך, לפי שהט"ף
 פתוחה, והתאחר בקמץ. (יא) למשפט, הלא"ה דנמקיס ב' והוא כמו במשפט, רונה
 לומר אם אנו במשפט עמך, איסרך, אך לא אעשך כלה. ונקמה לא אנקך, פירא המפרשים
 מלשון כריתה והשמדה, וכן תרגם יונתן, ושיכיה לא אשיכך. ונראה לי שהוא כמשמעו
 כמו ונקמה לא יקמה, ואמר: אך על פי שאמרתי שלא אעשך כלה, בכל זאת איסרך במשפט
 על שחאתך ולא תנא נקי לגמרי. ולפי זה יפה מחוננים לו הפסוקים שלאחריו. (יב) אנוש
 לשברך (הלא"ה דנמלת לשברך טוספת, כמו לאמות איש, הרנו לאבנר ודומיהם) אמר:
 איסר חותך ביסורי גלות ושניה, והיה שברך גדול ואנוש, מלא כאב, וכן נחלה מכתך.
 (יג) אין דן דיך למזור, כ"כ תהיה מכתך נחלה ואנושה עד שאין רופא יוכל וידן היטב נמה
 להמניא דך מזור, ורכואות תעלה, לשון תועלת, כלו' רפואו' טובו' ונדוקות (יד) כל מאהביך,
 אשר ומגרים שקראת לעזרה. ואני הר"ק אמר: שהוא דבק עם משל
 מכלל יופי

בגלות (יא) ויסרהיך למשפט. ענין התק והדת והתכונה, כלומר כשיעור שתוכל לסבול
 לא כפי אפי וחמתי, כמו שפירשני (ירמיה י) יסרתי ה' אך במשפט. ולזה אמר למשפט,
 צפתחות הלא"ה, להורות הידיעה, רונה לומר לאותו משפט שנהנתי עמך מקדם, כמו שאמר
 ישעיה (כ"ו): הכמכת מכהו הכהו. ונקמה לא אנקך. ענין כריתה, כמו (ישעיה ג')
 ונקמה לארץ משג, כי כל הנוכח מזה כמותו נקה (זכריה ה') גם הס ענין נקיות, כי
 הנכרות מן העולם, העולם נקי מוטו, וכן בשמים. ונקמה לא אנקך, כלומר לא אנקך מן
 העולם, שיאחר העולם נקי מחד, מענין נקי כפיים (תהלים כ"ד), נקיון שמים (עמיס ד')
 (יב) אנוש. פירשנו למעלה. לשברך. הלא"ה מורה על הענש עכמו, כמו מלת את
 ויספיק הענין אלתה, וכן לא"ה לאמות חמש (דברי הימים ב' ג'), הרנו לאבנר (שמש ב' ג')
 והדומים

כל-ג
 כי-ג
 (ח)
 ומוס
 ארה
 עברי
 ואת
 ברא
 אשר
 ונקמה
 מכת
 מאה
 שמע
 חנה
 שיח
 שהוא
 עלו
 תרחו
 ונקם
 חנפר
 רפוח
 והדומ
 הוא
 חף
 מפרש
 הוא
 המכ
 כמו
 (יד)

כל־גבר ידיו על־חלציו פי־לדה וְגַה־פְּכוֹ כְּל־פָּנִים לִירְקוֹן: (ז) הוּ
 כִּי גְדוֹל הַיּוֹם הַהוּא מֵאִין כְּמַהוּ וְעַת־צָרָה הִיא לִיעֶקֶב וּמִמְנַה יוֹשֵׁעַ:
 (ח) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא נֶאֱמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר עָלוּ מֵעַל צוּאֲרֵיקָךְ
 וּמוֹסְרוֹתֶיךָ אֲנִי וְלֹא־יַעֲבֹדוּ בְּעוֹד זָרִים: (ט) וְעָבְדוּ אֶת־יְהוָה
 אֱלֹהֵיהֶם וְאֶת־הוֹד מִלְּכָם אֲשֶׁר אָקִים לָהֶם: (י) וְאַתָּה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 עָבְדִי יַעֲקֹב נֶאֱמַר יְהוָה וְאֶל־תַּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי מוֹשִׁיעַךָ מִרְחוֹק
 וְאַת־זֶרְעֶךָ מֵאֶרֶץ שִׁבְיִים וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁקֵט וְשָׁאֲנָן וְאִין מִחֲרִיד: (יא)
 כִּי־אַתָּה אֲנִי נֶאֱמַר יְהוָה לְהוֹשִׁיעַךָ כִּי אַעֲשֶׂה כְּלָה בְּכָל־הַגּוֹיִם וְ
 אֲשֶׁר הִפְצִיתִיךָ שֵׁם אֲךָ אֶרְתָּךְ לֹא אַעֲשֶׂה כְּלָה וְיִסְרַתִּיךָ לְמַשְׁפָּט
 וְנִקָּה לֹא אֲנַקֶּךָ: (יב) כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱנוֹשׁ לְשִׁבְרֶךָ נִחְלָה
 מִכְּתָךְ: (יג) אִין־דָּן דִּינְךָ לְמִזּוֹר רַפְאוֹת תַּעֲלֶה אִין לְךָ: (יד) כָּל־
 מִאֲהַבֶיךָ שִׁכְחוּךָ אוֹהֶב לֹא יִדְרֹשׁוּ כִּי מִכַּת אוֹיֵב הַכִּירְתִּיךָ מוֹסֵר
 אֲבוּרִי

ר ש י

שמענו • יש פותרין על שמיעות בכל סהיו חרידים מענה חותם שגלו סס ומדרש
 חגדה על מלחמות גוג ומגוג: (ז) חס יולד זכר • חס דרך לזכרים נלדת
 שיחזו חבלי כולדה: חלציו • כמו מתנוו: ושחקן • כמו ושקט: היום
 סהוא • יום סריגת כלשחר ומפלת צבל • ע"חיום מפלת גוג: (ח) חשבר
 עליו יסיר עול החומות מעל ישראל: (י) ואתה אל תירא • מכל הרעות אשר
 תראה צאה על צבל אשר חתה בתוכה: (יא) ויסרתך למשפט • דין חסוך •
 ונקס לחאנקך • לשון טיחוטו סשער: (יב) חנוש לשברך נחלה • שברך
 חנפ"ס צלע"ז (חנפערעס) Eufertes פערזוחוכרונגן: (יג) למזור •
 רפואה חין חדס סצור שתהא לך תשועה: תעלה • רפואה לשון הועיל:
 (יד) מוסר

מכלל יופי

והדומים להם • נחלה מכתך • אמר על המכה נפעלת, ואף על פי שהיא פועלת, כי האדם
 הוא הנחלה, והמכה היא המחלה על המכה השנית, כי הסנה הראשונה היא המביא אותה,
 אף על פי כן, מרוב החלשים אשר נמכה הסנה, נפעלת אל החלשים, כלומר מלאה מהם • [ויש
 מפרשים, נחלה מכתך, כמו נחלה לא יהיה לו, ענין ירושה, ופירושו, מכתך נחלה וירשה
 היא מאבותיך] • (יג) למזור • נאמר על הרפואה כן, לפי שהרפואה תנא על ידי הסרת
 המכה • רפואות תעלה • תעלה פירושו, רפואה, ובכל הענין לתעוק, וסדר ויו השמים,
 כמו (תקו"ב) שמש ירח, ראובן שמעון (שמות א'), והדומים להם, וענינו רפואה ותעלה •
 (יד) מוסר אכזרי • פירושו מוסר אדם אכזרי, כי מוסר סעוק, כי הוא פתח, יכן אומר: מכת

ירמיה ל

אֲכֹרֵי עַל רֵב עֹנֵף עֲצָמוֹ חֲטָאֵיֶיךָ : (טו) מִה־חֹזֶק עַל־שִׁבְרֶךָ
אָנוּשׁ מִכְאוּבְךָ עַל־י רֵב עֹנֵף עֲצָמוֹ חֲטָאֵיֶיךָ עֲשִׂיתִי אֱלֹהֵי לָךְ :
(טז) לָכֵן כָּל־אֲכֹלֶיךָ יֵאָכְלוּ וְכָל־צָרֶיךָ כָּלֵם בְּשֵׁבִי יִלְכוּ וְהָיוּ שְׂאִסְיֶךָ
לְמִשְׁפָּה וְכָל־בְּזוּיֶךָ אֶתֵּן לָבֹז פַּחַח בַּסּוּף : (יז) כִּי אֵעֲלֶה אֲרָכָה לָךְ
וּמִמְכוֹתֶיךָ אֲרַפְּאֶךָ נְאֻם־יְהוָה כִּי נִדְחָה קִרְאָה לָךְ צִיּוֹן הִיא דָרֵשׁ
אֵין לָהּ : (יח) כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי שָׁב שְׁבוּהָ אֶהְיֶי עֲקוּב מִלֹּאִי
וּמִשְׁכְּנוֹתָיו אֲרַחֵם וְנִבְנְתָה עִיר עַל־הַתְּלָה וְאַרְמוֹן עַל־מִשְׁפָּטוֹ יֵשֵׁב :
(יט) וַיֵּצֵא מֵהֶם הַזֹּרֵה וְקוֹל מְשַׁחֲקִים וְהִרְבִּיתִים וְלֹא יִמְעָטוּ
וְהִכְבְּדִיתִים וְלֹא יֵצְעֵרוּ : (כ) וְהָיוּ בָנָיו כְּקָסָם וְעֵדְתוֹ לִפְנֵי הַכּוֹן
וּפְקֻדָּתָי עַל כָּל־לִחְצָיו : (כא) וְהָיָה אֲדִירוֹ מִמֶּנּוּ וּמִשְׁלוֹ מִקִּרְבּוֹ
יֵצֵא וְהִקְרַבְתִּיו וְנִגַּשׁ אֵלַי כִּי מִי הוּא אֲזַיְרָה עָרֶב אֶהְיֶה לָבֹז לְגִשְׁתִּי אֵלַי
נְאֻם־יְהוָה : (כב) וְהֵייתֶם לִי לְעַם וְאֲנִכִּי אֶהְיֶה לָכֶם לְאֱלֹהִים :
(כג) הִנֵּה סַעֲרַת יְהוָה חֲמָה יֵצֵאָה סַעֲרַת מִתְּגוּרָר עַל רֹאשׁ רִשְׁעִים
יָחוּל : (כד) לֹא יָשׁוּב חֲרוֹן אַף־יְהוָה עַד־עֲשִׂתוֹ וְעַד־הִקְיָמוֹ מִזְמוֹת
לָבוֹ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים הַחֲבוּנִי בָהּ :

לא (א) בעת

ר ש י

(יד) מוסר חזרי • ייסורי חזריות המוסר חזרי הוא : (טז) לכן •
שנועה : שאסוף למשסה • לשון ציח וכת"י ויהי ערך לעדי : (יז) חרוכה •
רפואה : (יח) וארמון • המקדש : (יט) והכזדתיס • שיהו עם כזד :
ולא יצערו • כמו ימעטו : (כא) אדירו • שר שלו : לגשת אלי • להלחמה
למחות בידי : ערב את לבו • ל' ערבון פרוולאהטינ"א Pour vouloir hutine.
(מלה נושנת בלשון, בל"א חוס לאנקונו וואללן) : (כג) על ראש רשעים •
על ראש עבודת כוכבים ומזלות : מתגורר • חונה ודר • לשון חרץ מתגורר
דוגמתו וסער מתחולל (לעיל כ"ג) האמור במקרא האחר הוא זה ששניהם
לשון חנייה :

לא (ב) מנח

מכלל יופי

אויב • (טו) שאסוף • שדשו שסה, ושרש משסה שסס, ונכתב באל"ף במקום ו"ו המשך •
עכין נזה, וכן באל"ף במקום ו"ו המשך צמלת בצלתי וגבאיו (יחזקאל מ"ו), כי שרשו נכץ :
(יז) ארכה, רפואה • (יח) על חלה • עכין חווק, ונפירוט, כתרנמו, ותתכני קרתא
דירושלים

תרגום אשכנזי קכד

איך האבע דיר איינען פיינדעליגען שלאג פֿערועצט, האבעדיך הארט געציכטיגט, אַבדיינער פֿילען זינדען, אָבדיינעם שוועהרען פֿערגעהנס. [טו] וואָס קלאַגסט דואַ איבער דיין אונגליק, איבער דייע שמערצהאַפֿטע וואונדע? וועגען דייער פֿילען זינדען אונד דייעם שוועהרען פֿערגעהענס, פֿערפֿוהר איך וָאָ מיט דיר. — [טז] אַכער וואָהרליך! אַללע, דיאָ דיר פֿערצעהרט האַבען זאָללען פֿערצעהרט, אַללע דייע פֿיינדע געפֿאַנגען, דיאָ דיר געפֿלינדערט, זאָללען געפֿלינדערט ווערן דען, אונד דייע רייבער געבע איך דעם רויכע פֿריין. [יז] דען איך שאַפֿע דיר איין היילמיטטעל, אונד היילע דיר פֿאַן דייען וואונדען, שפּריכט דער עוויגע; אָב ויאָ דיר נלייך: דיאָפֿערשטאַסענע, דיאָ אונבעזוכטע ציין געננטען. [יח] וָאָ שפּריכט דער עוויגע: איך געהמע מיך דער געצעלטע יעקב'ס ווידער אָן, ערבאַרמע מיך זיינער וואָהן געען. דיאָ שטאַרט זאָלל ווידער אויף איהרען גרונד געבויעט, דער טעמפעל איין זיינע פֿאַריגע אָרדנונג געבראַכט ווערדען. [יט] דאַנק אונד פֿריידענלידער זאָללען ווידער אויס איהנען ערטענען; איך ווילל זיאַ פֿערטעהרען אונד ניכט פֿערמינדערן, פֿערשטערקען אונד ניכט שוועכען. [כ] זיינע ועהנע זאָללען ווידער זיין, וואָס זיאַ עהמאַלס וואָרען, זיינע געמיינדע פֿעסט פֿאַר מיר שטעהן; זיינע בעדריקקער אַכער ווילל איך בעשטראַפֿען. [כא] זיין מאַכטהאַכער, זיין בעהערשער זאָלל אויס איהם זעלבסט ענטשטעהן; איך ווילל איהן מיר געהער ברינגען? דען ווער דאַרף עס זאָנסט וואָגען, זיך מיר צו נאַהען? שפּריכט דער עוויגע. [כב] איהר ווערדעט מיין פֿאַלק, אונד איך אייער גאַטט זיין. — [כג] זעהט דען שטורם גאַטטעס! זיין צאָרן בריכט אויס, ציהעט זיך וויאָ איין אונגעווייטער צוזאַמען, אונד שלעגט אים קאַפּף דער פֿרעפֿלער איין. [כד] דער ברענגענדרע צאָרן גאַטטעס ווירד ניכט עהער ווייכען, ביס ער (גאַטט) דיאָ ענטשלויסטע זיינעם הערצענס פֿאַללבראַכט אונד ערפֿיללט האַכען ווירד. אין דען שפּעטען טאַגען ווערדעט איהר עס איינזעהן.

לא [א] אום

ב א ו ר

הפּוֹלִי, כי בדרך העולם אוהבי החולה באו לנקרו, אמנם אם יראו כי יגבר החולי והוא כעס למות, יתיאשו ממנו ולא ידעוהו עוד. מכת אויב וכו', כמו אויב ואכזר הכייתך וישרתיך. (טו) מה חזק על שנתך, ועל מאונך האנוס? הלא על רוב עוונך וכו'. (טז) לבן, לשון שנועה והבטחה. ואפסוק הזה יתחיל הכניא דברי נקמה על הנרות המכרות לפניו. שאסוף האל"ף במקום וי"ו המשך, ושרשו שמה (רד"ק). ואפשר שהוא מהכפולים והאל"ף לתשלוש הדגש. (יז) ארבה, רפואה, ושרשו רכך, מלשון ולא רככה בשן, והאל"ף בראש, והה"א בסוף לסימן המשקל. כי נדחה וכו', האויבים קראו לך נדחה, ואמרו ציין היא עיר אשר אין דורש לה. (יח) על חלה, על מכונה ומקומה הראשון, ואמר חלה לפי שהיא גבוה מכל ארץ ישראל, והתל גבוה (רד"ק). (יט) חודה, קול תודה. והכברתים ולא יכערו, כמו והרבותים ולא ימעטו, ה"ל יהיו עם כבוד, וכן יכבדו בניו ולא ידעו, וכפל הענין בעלות טובות. (כא) והיה אדירו, מלכו יבא ממנו, כמו שאמר ומושלו מקרבו יבא. והקרבתיו וכו', את המלך אקריב ואגיש אלי, כי מיוז ערב לבו לגשת אלי, אם לא אקריבנה לי. (כג, כד) הנה סערת וכו', פראתילמעלה. (כ"ג, י"ט, ד').

לא (א) בעת

תרגום אשכנזי

לא [א] אים דיוע צייט, שפריכט דער עוויגע, ווילל איך דער גאטט אללעד
געשלעכטער ישרא'ס, אונד זיא ואללען מיין פאלק זיין. — [ב] וף שפריכט
דער עוויגע: אין דער וויסטע פאנד עם גנאדע, דאן פאלק, דעם שווערד ענט
ראננען; ישראל, זיינעם רוהעפלאטצע נעהער ציהענד; — [ג] פאן פער
נע הער האטטע איך דיוע געטטליכע ערשיינונג — איך בין מיט עוויגער ליבע ריך
האלד, דרום ציהע איך ריך גנאדענפאלל אן מיך. [ד] נאך פערנער ערבויע איך
דיך, יונגפרייליכעס ישראל! אונד ערבויעט זאלסטו הוא בלייבען; געשמיקט
טרענסט דוא דיינע פויקע ווידער, ציהעסט אים קאהר דער טענצער אויס. [ה]
וויינגערטען ווירסט דוא נאך פערנער אויף שומרונו'ס געביהגען אנלעגען, זיא פפלאג
צען אונד איינלאזען. — — [ו] איינסט קאמט דער טאג, וואו וועכטער
אויף אפרים'ס בערגע רופען ווערדען: קאמט! לאסט אונס נאך ציין, צום עוויג
גען אונזערס גאטט הינופציהען! [ז] דען זא שפריכט דער עוויגע: יוכעלט יעקב
פריידע

ב א ו ר

לא (א) בעת ההיא, מיסנ על דברי נחמה האמורים בפרשה שלמניה, כל הקאפיטל
ידבר תנחומים מאהבת ה' לעמו, משבת גלות בבל, מטובת ישראל בארץ
וכו', הפסיקים האלה קאים בחיבורם; וינתן ורד' קאלקיס נמענה ותשובה. ה' אמר: מצא
חן במדבר וכו', והסיבה כנסת ישראל (ויכתן תרגום ואירת ירושלים) מרחוק ה' נראה לי,
דכינו נחמו אמת כי מצאתי חן בעיניך, אך זה היה בזמן רחוק, אולם עתה הסתרת פניך
ממני; והשיב הקדוש ברוך הוא: ואהבת עולם אהבתך, כלומר יסתיך אך לפי טעה, אמנם
עוד אבנך וכו'. והנה לפי פירוש זה אין לכו' וי' הסבור במלת ואהבת עולם, גם העוקר
הלוח להרגישו אינו עולה יפה. וכאלה פירוש המבאר בהפסרה (החכם ר' יואל בריל ז"ל)
שאמר: כי המאמרים הלוח להרגישו ישראל, מרחוק ה' נראה לי, הם מאמרים מוסגרים,
וכמה דברי הנביא, והמקראות מסודים, ובה חנופה: כה אמר ה' (מרחוק ה' נראה לי
הלוח להרגישו ישראל) מצא חן במדבר עם שרירי חרב ואהבת עולם אהבתך על כן
משכתך חסד עוד אבנך וכו'. ופירושו: ה' נראה לי ימי קדם, בעת הלכו להרגיש את
ישראל, להמציא להם מרגוע, ולתור להם נחלה ומנוחה, כלומר האל הטוב אשר הרבה חסדו
לאבותינו בנאמם ממצרים, בא לי במראה ואמר לי, כאשר מצא עמי השרירים מחרב מצרים חן
בעיני במדבר, כן אהבת על לם אהבתך על כן משכתך חסד עוד אבנך וכו'. ויהיה לפי זה
וי' של ואהבת מחיבת עם מצא חן, והמקור הלוח הוא כמו תאר, כלומר בעת היה הלוח
להרגיש את ישראל (וכפל כנו הפעיל במלת להרגישו עם השם כדרכו לפעמים) ובתרגומי
הלכתי אחר סידור המאמרים ככתבם, שלא לבלבל התלמידים. משכתך חסד, משכתך
אלי בחסדי; ובלשון הש"ס מאך עליה חוט של חסד. (ד) תעדי תפוך, מרוב הטובה חסדי
ותשמחי בתמים ובמחולות, והתמים יהיו לך כעדי. (ד"ק), ר"ל תקשטי בתמים יואכזר
שהיו מקשטים את התוף בפרחים ואחר קשטים בנאמם במחול משקים, וזה תעדי תפוך.
(ה) עוד חטעי וכו', תשבי נענוחה ושלום, ותוכלי לעטת כרמים בהרי אומרון, וזכר
שומרון, לפי שהיא ראש הממלכה, ורגילים האויבים להציקה. ונטעו טעשים, את הכרמים
ותללו פרוהם בנכה הרביעית כמשפט פדיון הפירות, כלומר הכליך כמשפטו וסדרו בשלום
ושלום. (ו) כי ישיום, יש יום שעתיד לבוא, שיקראו נוצרים (נוטרים), והם הנופים
שהיו עומדים שם לקרא ליושבי הכפרים לעלות לציין, להודות לה' על רוב הטובה. ויום,
פירש את חמן (ד"ק). (ז) רגו, ציווי, השמיעו רנה ושמחה ליעקב, וקראו בקול צהלה
וסדוק